

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

TOELATING TOT DE UNIVERSITAIRE MASTEROPLEIDING

ONDERZOEK NAAR DE TRANSPARANTIE VAN
DE TOELATINGSEISEN EN -PROCEDURES
VOOR DE MASTEROPLEIDINGEN

Utrecht, augustus 2010

Inhoud

Samenvatting 5

1 Inleiding 13

- 1.1 Achtergrond 13
- 1.2 Opdracht 14
- 1.3 Opzet onderzoek 14
- 1.4 Opbouw rapport 15

2 Toelatingseisen 17

- 2.1 Eisen voor de aansluitende master 18
- 2.2 Eisen voor studenten van de eigen of andere universiteit 18
- 2.3 Eisen voor hbo-studenten 19
- 2.4 Eisen voor buitenlandse studenten 20
- 2.5 Conclusie 20

3 Toelatingsprocedure en voorlichting 21

- 3.1 Toelatingsprocedure voor de aansluitende master 22
- 3.2 Toelatingsprocedure voor de niet-aansluitende master 23
- 3.3 Toelatingsprocedure voor buitenlandse studenten 24
- 3.4 Werkwijze toelatingsorganen 24
- 3.5 Voorlichting 25
- 3.6 Conclusie 25

4 Op weg naar een zelfstandige master 27

- 4.1 Startcompetenties voor de master 27
- 4.2 Profilering 27
- 4.3 Harde knip 28

5 Aandachtspunten en vervolg 31

BIJLAGEN 31

- I De wet 33
- II Criteria transparantie toelating tot de master 35
- III Gespreksleidraad studenten 36
- IV Gespreksleidraad deskundigen 37
- V Onderwerpen monitor 39

Samenvatting

Inleiding

Op verzoek van de voormalige minister van OCW heeft de inspectie in 2010 onderzoek verricht naar de transparantie van de toelatingseisen en -procedures voor de masterfase en de uitvoeringspraktijk daarvan. Dit met het oog op de zorgvuldige invoering van de 'harde knip' tussen de bachelor- en masteropleiding. Dit onderzoek is verricht middels een websiteanalyse van 65 masteropleidingen en door gesprekken van de inspectie met studenten en deskundigen van enkele instellingen, met de studentenorganisaties LSVB en ISO en met de koepelorganisatie VSNU. De bedoeling van het onderzoek was de variëteit in kaart te brengen van eisen, procedures en uitvoeringspraktijk. Het voorliggend rapport doet verslag van dit onderzoek. Het schetst een beeld van de diverse wijzen waarop de toelating tot de universitaire masteropleidingen geregeld is en uitgevoerd wordt. Daarbij wordt, naast de toelatingseisen en -procedure, ook aandacht besteed aan de verzelfstandiging van de masteropleiding.

Conclusie

Op grond van voorliggend onderzoek concludeert de inspectie dat de eisen en procedures voor de toelating tot de master voldoende transparant zijn en dat daarmee aan de voorwaarden wordt voldaan om de harde knip in te voeren. In het praktijkonderzoek kwamen echter enkele zaken naar voren die nog niet overal op orde zijn en die, waar van toepassing, nadere aandacht behoeven. Het betreft:

- tijdig bekend maken van uitslagen;
- de verhouding tussen centrale en decentrale toelating;
- de druk op het bachelorprogramma;
- de uitval in de premaster.

Verder kan de transparantie verbeterd worden door doel en gebruik van de motivatiebrief als toelatingseis voor studenten van elders en van het assessment in de toelatingsprocedure te verhelderen en door het vermelden van reactietermijnen bij de inschrijfdatum.

De meeste bezochte opleidingen gaan bij de toelating zeer studentgericht te werk en zijn bereid te zoeken naar oplossingen voor individuele problemen bij de toelating. Buitenlandse studenten zijn opmerkelijk tevreden over de hulp en begeleiding bij de inschrijving. Hieronder volgt een opsomming van een aantal positief geduide punten waarop de conclusie is gebaseerd inclusief een aantal aandachtspunten voor de instellingen.

1. Toelatingseisen

De websites van opleidingen zijn de belangrijkste bron van informatie voor studenten die een masteropleiding kiezen. Op de websites staan de toelatingseisen voor de masteropleiding vermeld. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen studenten die doorstromen en studenten van elders. Binnen die laatste groep wordt meestal onderscheid gemaakt tussen studenten uit het buitenland, studenten van dezelfde bachelor maar van een andere universiteit, eigen studenten van een andere opleiding en hbo-studenten.

Toelatingseisen

Type student	Eisen
doorstroomstudenten	alleen inschrijven
studenten van andere opleiding of andere universiteit	dossier (vakken, cijfers, motivatiebrief); toelatingsonderzoek; maatwerk voor eventuele deficiënties of (gedeelte van) premaster
hbo-studenten	dossier (verwante bachelor, vakken, cijfers, motivatie, soms assessment); toelatingsonderzoek; premasterprogramma (al dan niet selectief), meestal 60 ECTS (European Credit Transfer System)
buitenlandse studenten	dossier (vergelijkbare bachelor, diploma, gemiddeld cijfer, motivatiebrief, niveau Engels, soms referenties); toelatingsonderzoek.

De eisen voor een zelfde master kunnen per universiteit in zwaarte verschillen. De opleidingen zelf zijn vaak niet op de hoogte van de eisen bij verwante opleidingen van andere universiteiten, studenten wel. Dat geldt niet voor de technische universiteiten; die hebben een gemeenschappelijk beleid voor de toelating. De toelatingseisen zijn meestal gekoppeld aan de voorafgaande bachelor en worden niet gedefinieerd vanuit de competenties die voor de masteropleiding nodig zijn. Volgens de verschillende groepen studenten is het duidelijk aan welke eisen zij moeten voldoen, zo bleek uit het praktijkonderzoek.

Motivatiebrief

Studenten van elders leveren een dossier in. Standaardonderdeel daarvan is de motivatiebrief. Bij enkele van de bezochte opleidingen telde deze brief mee in de besluitvorming, bij andere helemaal niet. Sommige studenten vonden het moeilijk een dergelijke brief te schrijven.

De inspectie is van oordeel dat de motivatiebrief een zinvol middel kan zijn omdat deze de student brengt tot meer reflectie en een bewustere keus. Opleidingen zouden duidelijk moeten aangeven welke rol de motivatiebrief speelt en wat zij ervan verwachten. Wanneer de motivatiebrief niet in de besluitvorming wordt betrokken, zou deze eis achterwege gelaten moeten worden.

De premaster

De meeste hbo-studenten volgen een premaster of schakelprogramma van een jaar, soms van een half jaar, voor ze worden toegelaten tot de master. Vaak blijkt de premaster tegen te vallen of erg zwaar te zijn. Een derde tot de helft van de hbo-studenten haakt onderweg af. Wanneer selectie voor de premaster plaatsvindt, is er nauwelijks uitval onderweg.

De inspectie is van oordeel dat enige vorm van selectie vooraf voor de premaster gewenst is om te voorkomen dat studenten een tijd 'voor niets' aan de universiteit doorbrengen.

Wo-studenten volgen een maatwerkprogramma of een (gedeelte van) een premaster. Er zijn klachten van wo-studenten over het voor hun lage niveau van de premaster. Het zou beter zijn deze groep in alle gevallen een maatwerkprogramma aan te bieden, ook al zal dat de toelatingsprocedure intensiever maken.

Afspraken universiteit-hbo

Buiten de toelatingseisen voor verschillende groepen, zijn er ook andere regelingen. Zo hebben sommige universiteiten samenwerkingsverbanden met een of meer hogescholen. Wanneer hbo-bachelors bijvoorbeeld een bepaald vakkenpakket hebben, worden zij rechtstreeks toegelaten tot een technische of een groene universiteit. Dit soort afspraken bevordert de efficiëntie en doorstroom in het hoger onderwijs.

Conclusie

Op basis van de resultaten van de websiteanalyse en de gesprekken met betrokkenen in de instellingen concludeert de inspectie dat de toelatingseisen en voorwaarden op grond waarvan diverse groepen studenten tot de wetenschappelijke masteropleiding worden toegelaten, voldoende transparant zijn. Het verbaast de inspectie wel dat verwante opleidingen niet op de hoogte zijn van elkaars eisen. De eisen zijn meestal afgeleid van de voorafgaande bacheloropleiding. Slechts in beperkte mate worden zij vanuit de master geformuleerd. Nog te weinig wordt de masteropleiding als zelfstandige opleiding gezien.

2. Toelatingsprocedure

De websites van opleidingen leveren informatie over de stappen die studenten moeten volgen voor de toelating. De procedure is verschillend voor eigen studenten en studenten van buiten. Over het algemeen is het de studenten duidelijk wat zij moeten doen om toegelaten te worden. De toelating is een zaak van de examen- of toelatingscommissies. Soms spelen studieadviseurs een actieve rol.

De studenten uit het buitenland die de inspectie heeft gesproken waren zonder uitzondering zeer tevreden over de begeleiding vanuit de faculteit of opleiding. Er is veel begrip voor hun situatie, zij worden wegwijs gemaakt en er worden maatwerkoplossingen gezocht. Zij hebben het gevoel dat er echt iemand 'over hen gaat'.

Termijnen

Op de websites worden deadlines voor inschrijving genoemd, maar zelden of nooit wordt vermeld binnen hoeveel tijd een reactie mag worden verwacht. In de praktijk bleek dat de reactie na twee tot zes weken bekend werd. Voor studenten bleek het vooral belangrijk te zijn of zij op tijd konden instromen. De inspectie vindt het niet meer dan normaal dat degene die deadlines stelt, ook een reactietermijn vermeldt.

Instroommoment

De studenten waarmee de inspectie heeft gesproken, konden meestal op het door hen gewenste moment instromen. Twee keer moesten studenten een half jaar wachten. Belangrijk bij het tijdig instromen is dat docenten op tijd tentamens nakijken en dat de opleiding erop toeziet dat de resultaten tijdig bekend zijn.

Centraal en decentraal

Er zijn hier en daar klachten over het centrale gedeelte van de toelating. De toelating kent meestal een centraal gedeelte (eerste check dossier en inschrijving) en een decentraal gedeelte dat op faculteits- of opleidingsniveau gebeurt. Het centrale, digitale, gedeelte van de toelating vertoont in sommige gevallen nog kinderziektes en neemt veel tijd in beslag. Dit soms tot ergernis van de opleiding zelf die de aanvraag veel

sneller behandelt. In de praktijkstudie kwam het voor dat de opleiding binnen een week besliste terwijl het traject bij de centrale organisatie zo'n drie weken in beslag nam. Studenten weten vaak niet dat het om twee verschillende trajecten gaat.

Toelating of selectie

Hoewel de toelatingsprocedure selectieve momenten bevat (assessment, gemiddeld cijfer) is er geen sprake van selectie in de gebruikelijke zin. Die geldt bijvoorbeeld wel voor de research-master. Bij de toelating gaat het er om of de student aan alle eisen voldoet. Is dat zo dan wordt hij of zij zonder meer toegelaten. Bij sommige opleidingen, vooral de hele grote, is er wel behoefte aan een meer selectieve toelating, zodat de juiste student op de juiste plek komt. Er is een ontwikkeling gaande in de richting van selectie voor iedereen, dus ook voor de doorstroomstudenten. Die zouden dan niet meer als aparte categorie worden behandeld. Dit bevordert een juiste keuze en de verzelfstandiging van de master.

Conclusie

De inspectie is van oordeel dat de toelatingsprocedure tot de master naar behoren wordt uitgevoerd en voldoende transparant op de websites wordt gepresenteerd. De inspectie heeft nauwelijks geluiden gehoord over onvolkomenheden of rechtsongelijkheid in de uitvoering van de toelatingsprocedure. Buitenlandse studenten zijn zeer te spreken over de ondersteuning die zij krijgen. Over het algemeen kon de inspectie constateren dat de toelatings- of examencommissie studentgericht te werk gaat en bereid is naar maatwerkoplossingen te zoeken.

Er zijn wel enkele zaken die extra aandacht verdienen, zeker als de harde knip wordt ingevoerd. Zo kan de snelheid van afhandeling van de toelatingsprocedure in sommige gevallen worden verhoogd als er een betere interne afstemming plaatsvindt tussen het centraal en decentraal niveau. Uitslagen van herkansingen moeten op tijd bekend zijn, zodat studenten tijdig kunnen instromen in de master. Naast een uiterste inschrijfdatum zouden opleidingen ook een reactietermijn moeten vermelden.

De toelating is nu nog grotendeels een procedure waarbij het gaat om de volledigheid van het dossier. Mocht de trend van een selectieve toelating zich doorzetten, dan is het van belang goed duidelijk te maken op welke gronden de beslissing tot toelating genomen wordt.

3. Naar een zelfstandige master

In het onderzoek heeft de inspectie ook aandacht besteed aan de beleidsmatige context van de harde knip en is zij nagegaan in hoeverre de masteropleiding als een zelfstandige opleiding wordt aangeboden. Een aanwijzing daarvoor vormen de beschrijvingen op de websites. Soms wordt de master vooral als tweede deel van de studie gepresenteerd en richt men zich via de website voornamelijk op eigen bachelorstudenten. Meestal definieert men de master vanuit de voorafgaande bachelor.

Startcompetenties voor de master

In een aantal gevallen wordt de master als zelfstandige opleiding gedefinieerd. Dat wil zeggen dat de competenties beschreven worden die nodig zijn om de opleiding te volgen en dat de website zich tot verschillende groepen van instromers richt. Dat gebeurt vooral bij specifieke,

internationaal gerichte opleidingen. Hoewel de meeste masters nog vrij dicht tegen de voorafgaande bachelor aanliggen, is er wel een ontwikkeling in de richting van een zelfstandige master gaande. Daarbij zijn er koplopers en achterblijvers.

Profilering

Masteropleidingen zijn niet bewust bezig zich te profileren. De meer internationaal gerichte opleidingen doen dit wel. Ten behoeve van studenten zou het goed zijn als opleidingen duidelijk maken wat hun sterke punten zijn en waarin zij zich onderscheiden van andere opleidingen. Een duidelijke profilering biedt de mogelijkheid om de master als zelfstandige opleiding te positioneren, de mobiliteit van studenten te bevorderen en hun keuzemogelijkheden te vergroten.

Harde knip

De inspectie ziet de harde knip als een mogelijkheid de overgang van de bachelor naar master duidelijk te markeren. Een mogelijk gevolg van de harde knip is echter dat studenten studievertraging op kunnen lopen. Als een opleiding één instroommoment per jaar heeft, kan het voorkomen dat studenten die enkele studiepunten missen een jaar moeten wachten voor zij aan hun master kunnen beginnen. Een maatregel als meerdere instroommomenten in de masteropleiding is dus van belang. De inspectie tekent daarbij wel aan dat het invoeren van meerdere instroommomenten zonder meer geen oplossing is om studievertraging te voorkomen. Er dient een volwaardig curriculum te worden aangeboden. De inspectie constateert echter ook dat het aanbieden van een volwaardig curriculum op meerdere tijdstippen een lastige zaak is: het levert logistieke problemen op met betrekking tot bijvoorbeeld de beschikbaarheid van docenten en het heeft ook financiële consequenties. Het duidelijk markeren van de bachelor ten opzichte van de masteropleiding in de vorm van een harde knip (eerst je bachelor, dan je master) draagt niet alleen bij aan de verzelfstandiging van de master maar zorgt er tevens voor dat ook de bacheloropleiding een meer zelfstandig karakter zal krijgen. In het ontwerp voor de bamastructuur was indertijd de bacheloropleiding ook bedoeld als een zelfstandige, afgeronde opleiding. Deze status heeft de bachelor zich in het maatschappelijke en universitaire veld echter nog niet verworven. Uit de gesprekken met betrokkenen in de instellingen bleek dat de invoering van de harde knip negatieve gevolgen kan hebben voor het bachelorprogramma, in het bijzonder voor programma's met een belangrijke beroepscomponent. Zo kreeg de inspectie bij een instelling als voorbeeld te horen dat de stage die normaal gesproken in het vierde jaar wordt doorlopen (bij een opleiding met beroepscomponent) nu in de bachelor moet plaatsvinden, waardoor er minder ruimte is voor vakken. Daarnaast moet het curriculum dusdanig van aard zijn dat het toewerkt naar een afronding binnen drie jaar. Invoering van de harde knip kan dus zorgen voor druk op de vakken en problemen met het curriculum omdat het bachelorprogramma compacter en minder flexibel wordt. Het zal niet meer mogelijk zijn alvast enkele mastervakken te volgen en daarmee de voortgang in de studie te bevorderen. Ook studeren in het buitenland wordt problematischer gezien de tijdsdruk. Daarnaast komen nevenactiviteiten, zoals extra stages en bestuurswerk, in het gedrang. Bij een opleiding die de inspectie bezocht, vreesden niet alleen de studenten, maar ook de staf dat er veel minder ruimte zal zijn voor extracurriculaire activiteiten als bestuursfuncties.

Na de invoering van de harde knip zal de inspectie gedurende enkele jaren een monitor uitvoeren. Daarbij zullen de consequenties voor het bachelorprogramma een belangrijk punt van aandacht zijn, in het bijzonder de mogelijke verzwaring van het programma en het mogelijke verlies aan flexibiliteit. Ook de risico's van meerdere instroommomenten voor het curriculum zullen in de monitor onderzocht worden.

Conclusie

Het is de inspectie gebleken dat in de praktijk toelating door de instellingen vaak in sterke mate gekoppeld wordt aan het curriculum van de bachelor en niet zozeer aan de noodzakelijke kennis en vaardigheden die een student moet hebben om de mastertitel te kunnen behalen. De inspectie is van oordeel dat de toegankelijkheid van de masteropleiding voor studenten van andere wo-instellingen, uit het hbo of uit het buitenland kan verbeteren, als er inderdaad meer naar de startcompetenties gekeken wordt die de student nodig heeft om de master met succes te kunnen volgen en afronden.

Het onderzoek van de inspectie laat zien dat profilering door de opleidingen van het eigen masteraanbod nog geen gemeengoed is. Dit is opmerkelijk omdat opleidingen er zelf belang bij hebben om studenten aan te trekken voor de masterfase en het bovendien de mogelijkheid biedt om de master als zelfstandige opleiding te positioneren. We zien dat vooral internationaal georiënteerde masteropleidingen meer aan profilering doen, terwijl de meer Nederlands georiënteerde masters (bijvoorbeeld fiscaal recht) de bachelor en master nu vaak als één geheel zien en ze vanzelfsprekend in elkaar over laten lopen. De inspectie is voorstander van een sterkere profilering van het 'eigene' van de masteropleiding om de mobiliteit en de keuzemogelijkheden van studenten te bevorderen en om een actueel en gevarieerd opleidingsaanbod te realiseren.

De inspectie ziet de harde knip als een mogelijkheid de overgang van de bachelor naar master duidelijk te markeren. Zij tekent daarbij wel aan dat het invoeren van meerdere instroommomenten zonder meer geen oplossing is om studievertraging te voorkomen. Er dient een volwaardig curriculum te worden aangeboden. De inspectie constateert echter ook dat het aanbieden van een volwaardig curriculum op meerdere tijdstippen een lastige zaak is en het nodige zal vergen van de instelling, zowel programmatisch als organisatorisch.

4. Aandachtspunten voor de instellingen

Op grond van het onderzoek heeft de inspectie een aantal aandachtspunten geformuleerd:

1. Praktische zaken

Het is zaak dat opleidingen, waar van toepassing, een aantal praktische zaken goed regelen met betrekking tot de toelating:

- *Resultaten van tentamens zijn binnen de vastgestelde termijn bekend.*

Uit de gesprekken kwam naar voren dat studenten soms te maken hebben gehad met problemen rondom het tijdig bekend maken van tentamenresultaten door docenten. Studenten vonden dit frustrerend omdat als cijfers niet op tijd worden ingeleverd bij de studentenadministratie dit tot problemen kan leiden bij de toelating tot de master. De inspectie is van oordeel dat tentamenresultaten tijdig bekend

dienen te worden gemaakt. Zeker als er duidelijke afspraken zijn over de termijn waarop cijfers bekend zouden moeten worden gemaakt.

- *In de voorlichting op de websites wordt niet alleen een inschrijfdatum vermeld, maar ook een reactietermijn.*
De inspectie vindt het opmerkelijk dat kandidaten bij bijna 90 procent van de onderzochte opleidingen te maken krijgen met deadlines van inschrijving, maar dat slechts een zeer klein percentage (6 procent) van de opleidingen de student informeert over welke reactietermijnen er vanuit de toelatingscommissie worden gehanteerd. Uit oogpunt van transparantie voor de student is dit naar het oordeel van de inspectie voor verbetering vatbaar.
- *Op de website wordt informatie gegeven over doel en gebruik van de motivatiebrief.*

De motivatiebrief maakt voor studenten van elders vaak deel uit van het dossier dat zij moeten inleveren. Deze brief telde maar bij enkele van de bezochte opleidingen mee in de besluitvorming, bij de andere niet of nauwelijks. Sommige studenten vonden het moeilijk een dergelijke brief te schrijven en tobden daar soms meerdere dagen over. De motivatiebrief kan een zinvol middel zijn in zoverre dat deze de student dwingt tot meer reflectie en een bewustere keus. De inspectie is van oordeel dat de opleidingen meer aanwijzingen moeten geven over de verlangde vorm en inhoud van de brief en het doel. Bovendien moeten zij duidelijk zijn over de rol van de motivatiebrief bij de toelating. Wanneer de motivatiebrief niet in de besluitvorming wordt betrokken, zou deze eis achterwege gelaten moeten worden.

2. Selectie

Het dient duidelijk te zijn voor studenten wie op welke gronden de beslissing over de toelating neemt. Dit geldt in het bijzonder voor toelatingsprocedures die selectieve elementen bevatten, zoals een assessment. Mocht in de nabije toekomst selectie een belangrijkere rol gaan spelen bij de toelating, dan dienen opleidingen van te voren bekend te maken hoe zij de validiteit en de betrouwbaarheid van de selectie gaan borgen.

3. Profilering

Een duidelijke profilering biedt de mogelijkheid om de master als zelfstandige opleiding te positioneren, de mobiliteit van studenten te bevorderen en hun keuzemogelijkheden te vergroten. Opleidingen zouden moeten worden aangespoord om zich meer te profileren op basis van hun sterke punten, juist bij studenten die niet aan de eigen instelling studeren. Dit heeft niet alleen tot gevolg dat studenten worden gestimuleerd om zich te verdiepen in masterprogramma's van andere universiteiten, maar ook dat zij de keuze voor hun master bewuster zullen maken.

4. Good practices

Het verbaast de inspectie dat opleidingen over het algemeen 'in zichzelf gekeerd' zijn: wat bij andere opleidingen van de eigen en andere universiteiten gebeurt is meestal geen punt van aandacht. De inspectie

beveelt opleidingen aan ervaringen, ideeën en 'good practices' met elkaar uit te wisselen. De VSNU kan daarbij een coördinerende rol vervullen.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Bij de invoering van de bachelor-masterstructuur maakte de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) voor wat betreft de toelating tot de wo-master een onderscheid tussen de doorstroommaster (art.7.30a WHW) en de toelating tot overige masteropleidingen (art.7.30b WHW). Studenten die binnen eenzelfde opleiding bleven, konden zonder nadere eisen doorstromen naar de bijbehorende master als zij hun bachelordiploma hadden behaald. Wanneer dat niet het geval was, kon het instellingsbestuur een bewijs van toelating verlenen, als het van mening was dat de betrokkene voldeed aan de eisen voor de desbetreffende opleiding. In de praktijk mochten de meeste eigen studenten, ook al hadden zij hun bachelor nog niet voltooid, doorstromen naar de bijbehorende master, zij het vaak onder bepaalde restricties. Dit staat bekend onder de naam 'zachte knip'. Studenten afkomstig van andere opleidingen dienden een bewijs van toelating aan te vragen. Daarvoor moesten zij volgens het wetsartikel aan bepaalde eisen voldoen 'op het gebied van kennis, inzicht en vaardigheden die kunnen zijn verworven aan het eind van de bacheloropleiding'.

Dit leidde tot verschillende eisen voor verschillende groepen studenten, maar ook tot verschillen tussen groepen verwante opleidingen. Meestal waren de eisen gebaseerd op het voorafgaande bachelorprogramma. Dat werd in de eerste tijd na de introductie van het nieuwe systeem gezien als de koninklijke weg. Bachelor- en masteropleiding werden nog niet beschouwd als zelfstandige opleidingen.

Verankering bamastructuur

Nu, ruim zes jaar na de invoering van de bamastructuur, is er behoefte vanuit universiteiten en het beleid aan meer helderheid over de transitie van bachelor naar master en wenst men een duidelijke markering aan te brengen tussen deze beide opleidingen. Dat zou onder meer kunnen bijdragen aan de verzelfstandiging van de masteropleiding en van de bacheloropleiding. In het ontwerp voor de nieuwe structuur is indertijd de bacheloropleiding bedoeld als een zelfstandige, afgeronde opleiding. Deze status heeft de bachelor zich in het maatschappelijke en universitaire veld echter nog niet verworven. De verzelfstandiging van de masteropleiding kan de mobiliteit bevorderen, een doel dat het Europese hoger onderwijs hoog in het vaandel heeft.

Het loskoppelen van de bachelor- en masteropleiding draagt bij tot de afronding van het implementatieproces van de bamastructuur en tot het realiseren van de oorspronkelijke doelen, waaronder het bevorderen van de mobiliteit en van een gevarieerd internationaal aanbod aan opleidingen. Wanneer de master als eigenstandige opleiding wordt aangeboden, kan dat toestroom van buiten de opleiding makkelijker maken en de mobiliteit in Europa bevorderen.

Beleid

De zogenoemde 'harde knip', die in een voorgestelde wetswijziging van de WHW ('Ruim baan voor talent', TK 2009-2010, 32 2530) verplicht wordt gesteld, en door de universiteiten wordt onderschreven, markeert de scheiding tussen de bachelor- en masteropleiding. Een harde knip houdt in dat ook doorstroomstudenten die een doorstroommaster willen volgen, pas aan die masteropleiding mogen beginnen als zij de daarmee corresponderende bacheloropleiding volledig hebben afgerond. Voor studenten van buiten geldt meestal al een harde knip. Dat betekent dat in de toekomst alle studenten voldoen aan dezelfde inhoudelijke ingangseisen van de master ongeacht de vooropleiding (andere universiteit, buitenlandse universiteit, hbo of doorstroom) en dat deze eisen worden beschreven in termen van vereiste competenties voor de masteropleiding. Voorwaarde voor invoering is wel dat duidelijk is aan welke eisen studenten voor toelating moeten voldoen en dat de regelingen voor toelating zorgvuldig en correct worden uitgevoerd.

1.2 Opdracht

In juni 2009 verzocht de toenmalige minister van OCW de inspectie onderzoek te doen naar de transparantie van de toelatingseisen en -procedures voor de masterfase en naar de kwaliteit van de toepassing van de regels met betrekking tot de toelating: de uitvoeringspraktijk. Dit met het oog op het verzelfstandigen van beide opleidingen door een duidelijke markering aan te brengen.

Het voorliggend rapport doet verslag van dit onderzoek. Het schetst een beeld van de diverse wijzen waarop de toelating tot de universitaire masteropleidingen geregeld is en uitgevoerd wordt. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de verzelfstandiging van de masteropleiding.

1.3 Opzet onderzoek

Het onderzoek bestond uit twee delen: eerst zijn de websites van een groot aantal (65) masteropleidingen, gelijk verdeeld over α , β en γ en over universiteiten, geanalyseerd op transparantie. Dit begrip is geoperationaliseerd in een aantal criteria (zie bijlage II). Uitkomsten van de analyse zijn besproken met studentenorganisaties, VSNU en OCW. Deze groepen waren al eerder betrokken bij de opzet van het onderzoek en het vaststellen van criteria ten behoeve van de analyse.

Vervolgens is onderzoek gedaan naar de uitvoeringspraktijk bij acht opleidingen, verdeeld over vijf universiteiten. Er zijn gesprekken gevoerd met in totaal 48 (voornamelijk) masterstudenten en 24 deskundigen (opleidingsdirecteuren, studieadviseurs en leden van toelatings- of examencommissies). Daarbij is gebruik gemaakt van gespreksleidraden die de criteria voor transparantie verder operationaliseerden. De toelating tot de researchmaster is buiten beschouwing gelaten. De bedoeling van het onderzoek was de variëteit in kaart te brengen van eisen, procedures en uitvoeringspraktijk. De uitkomsten leveren dan ook geen uniform landelijk beeld op.

De centrale vraag van het onderzoek was: *zijn de toelatingseisen en -procedures tot de wetenschappelijk masteropleidingen transparant en is de uitvoeringspraktijk naar behoren?*

Daarnaast heeft de inspectie tijdens het onderzoek ook enkele opiniërende vragen voorgelegd over de verzelfstandiging van de master, de invoering van de harde knip, de aard van de masteropleiding, profilering en de samenstelling van de masterpopulatie.

1.4 Opbouw rapport

Hoofdstuk 2 beschrijft de toelatingseisen tot de master, hoofdstuk 3 de toelatingsprocedures. Daarbij wordt eerst ingegaan op wat op grond van de websiteanalyses verwacht mag worden: de norm. Vervolgens wordt de praktijk beschreven en de conclusie gepresenteerd.

In het vierde hoofdstuk wordt aandacht besteed aan zaken die gerelateerd zijn aan de toelating tot de master: de startcompetenties, profilering en de harde knip. Ten slotte wordt aangegeven waar het vervolgonderzoek, in de vorm van een monitor, zich op zal richten.

2 Toelatingseisen

De WHW beschrijft aan welke eisen de diverse categorieën instromende studenten geformuleerd moeten voldoen. De wet maakt onderscheid in toelatingseisen aan studenten voor wie de masteropleiding een aansluitende opleiding is (WHW artikel 7.30a) en aan studenten voor wie dat niet zo is (WHW artikel 7.30b). De opleidingen operationaliseren de eisen uit de wet en nemen die op in de onderwijs- en examenregeling (OER), dat is een wettelijke verplichting.

Norm

Heldere toelatingseisen voor de master zijn een belangrijke randvoorwaarde voor een juiste studiekeuze en een eventuele overstap naar een master aan een andere instelling. Het moet voor studenten duidelijk zijn waar ze aan moeten voldoen om te kunnen beginnen met hun nieuwe masteropleiding. Het gaat daarbij niet alleen om de wijze waarop deze eisen zijn opgenomen in de OER, maar ook om de wijze waarop de eisen op de websites zijn weergegeven en in de praktijk worden toegepast.

Analyse van de websites

Uit de websiteanalyse blijkt dat de geboden informatie over de toelatingseisen van de masteropleidingen toegankelijk en begrijpelijk voor de studenten is weergegeven. We constateren tevens dat de sites qua vormgeving, navigatiestructuur en inhoud van elkaar verschillen en dat dit van invloed is op de overzichtelijkheid en de gebruiksvriendelijkheid. Hoewel de gebruiksvriendelijkheid verschilt, is de relevante informatie, al dan niet na enig zoekwerk, wel overal voorhanden.

Praktijkstudie

Uit het praktijkonderzoek komt ook naar voren dat het voor de verschillende groepen studenten duidelijk is aan welke eisen ze moeten voldoen. De toelatingseisen zijn in alle gevallen vastgelegd voor zowel wo-bachelorstudenten voor wie de masteropleiding een aansluitende master is, als voor studenten voor wie dat niet geldt. De toelatingseisen zijn toegesneden op studenten met diverse vooropleidingen. Wat opvalt, is dat toelatingseisen voor de master per instelling kunnen verschillen, ook al gaat het om dezelfde studie. Zo kan het voorkomen dat bij de ene universiteit als ingangseis wordt gesteld dat een student gemiddeld een 7 moet hebben voor de bachelor, terwijl deze eis bij een andere universiteit niet wordt gesteld. Verder constateert de inspectie dat in de praktijk de toelatingseisen door de instellingen nog in sterke mate gekoppeld worden aan het curriculum van de bachelor en niet zozeer aan de noodzakelijke kennis en vaardigheden die een student moet hebben om de mastertitel te kunnen behalen.

Hieronder wordt nader ingegaan op de eisen die aan verschillende groepen instromers worden gesteld.

2.1 Eisen voor de aansluitende master

Van studenten voor wie de masteropleiding aangewezen is als aansluitend op de bacheloropleiding, wordt geëist dat zij een graad van de desbetreffende bacheloropleiding hebben of dat zij voldoen aan de in de OER gestelde eisen voor toelating. Deze eis blijkt in de praktijk overal gesteld te worden. De toelating tot de 'doorstroommaster' is doorgaans een formaliteit: er geldt geen selectie en men wordt zonder voorwaarden direct toegelaten.

Voorsorteereisen

In het rapport 'BaMa stroomt door' uitte de inspectie haar zorg over de voorsorteereisen die opleidingen stellen aan studenten voor wie de masteropleiding is aangewezen als aansluitend op de bacheloropleiding. De inspectie constateerde toen dat studenten tijdens de bacheloropleiding bepaalde vakken moesten kiezen die nodig waren om zonder problemen toegelaten te kunnen worden tot de master(variant) van hun voorkeur. Studenten moesten als het ware 'voorsorteren' tijdens de wo-bacheloropleiding. De inspectie was van mening dat hiermee de keuzevrijheid van de student in de bachelor werd beperkt en het brede karakter van de bacheloropleiding onder druk kwam te staan. Uit zowel de analyse van de websites als de gesprekken met betrokkenen in de instellingen is gebleken dat er slechts in zeer beperkte mate sprake is van voorsorteereisen en de zorg voor dit punt lijkt dus grotendeels weggenomen. De inspectie constateert dat er nauwelijks opleidingen zijn die eisen dat kennis van bepaalde vakken of minoren verplicht is om een goede aansluiting te hebben bij de inhoud van de master.

Hoewel de inspectie in de toelating van deze groep studenten niet direct knelpunten signaleert, klonken er wel kritische geluiden van masterstudenten ten aanzien van de makkelijke doorstroom van de 'eigen' studenten. Het zou de eerlijkheid van het systeem ten goede komen als, net als voor de zij-instromers, ook voor de doorstroomstudenten een selectie zou gelden, aldus enkele gesprekspartners. Zo zou, ter bevordering van een betere matching tussen student en opleiding, het schrijven van een motivatiebrief bijvoorbeeld ook voor doorstromers moeten gelden.

2.2 Eisen voor studenten van de eigen of andere universiteit

Voor studenten die van een andere instelling komen of zonder corresponderende bachelor (dus met een bachelordiploma in een andere discipline), worden vaak strengere eisen gehanteerd (tenzij tussen de instellingen afspraken zijn gemaakt). Meestal moeten zij hun bachelor volledig hebben afgerond en ook nog aan andere criteria voldoen. Hierbij wordt gekeken of deze studenten bepaalde onderdelen missen die vereist zijn om aan de master te mogen beginnen. Dit betekent vaak dat er wordt gekeken of de inhoud van het gevolgde bachelorprogramma overeenkomt met de gewenste voorkennis. Er wordt dan meestal per student bekeken of er sprake is van een in te vullen deficiëntiepakket. Er kan geëist worden dat deze studenten eerst bepaalde cursussen volgen om over voldoende kennis te beschikken voor een juiste aansluiting op de master. Ook gebeurt het dat wo-studenten (een gedeelte van) de premaster volgen die voor hbo-studenten is opgezet. Er zijn klachten van wo-studenten over het voor hun lage niveau van de premaster. Het zou beter zijn deze groep in alle gevallen

een maatwerkprogramma aan te bieden, ook al zal dat de toelatingsprocedure intensiever maken.

Het is de inspectie gebleken dat de toelating soms lastig verloopt voor studenten die vanuit een brede bachelor doorstromen naar een gespecialiseerde master. Enkele studenten met een bachelordiploma van het University College gaven dit aan en noemden de relatieve onbekendheid met de brede bachelor als mogelijke oorzaak. Verder valt op dat de eisen voor een verwante wo-bachelor kunnen verschillen in zwaarte van de ene naar de andere universiteit. De opleidingen zelf zijn vaak niet op de hoogte van de eisen bij verwante opleidingen van andere universiteiten, studenten echter wel. Een positieve uitzondering hierop zijn de drie technische opleidingen Delft, Twente en Eindhoven. Zij hebben een gemeenschappelijk beleid voor de toelating en zij hebben met elkaar afgesproken enkele principes te hanteren als richtsnoer voor de onderlinge doorstroom van bachelor- naar masteropleidingen. Gelijksnamige bacheloropleidingen bieden zo gelijke doorstroommogelijkheden in 3TU-verband.

Motivatiefbrief

Studenten van elders leveren een dossier in, standaardonderdeel daarvan is de motivatiebrief. Deze brief telde maar bij enkele van de bezochte opleidingen mee in de besluitvorming, bij de anderen niet of nauwelijks. Sommige studenten vonden het moeilijk zo'n brief te schrijven en tobden daar soms meerdere dagen over. De motivatiebrief kan een zinvol middel zijn in zoverre dat deze de student dwingt tot meer reflectie en een bewustere keus.

De inspectie is van oordeel dat de opleidingen meer aanwijzingen moeten geven over de verlangde vorm en inhoud van de brief en het doel, bijvoorbeeld in de trant van 'beschrijf waarom deze opleiding aan jouw wensen en talenten voldoet.' Bovendien moeten zij duidelijk zijn over de rol van de motivatiebrief bij de toelating. Wanneer de motivatiebrief niet in de besluitvorming wordt betrokken, zou deze eis achterwege gelaten moeten worden.

2.3 Eisen voor hbo-studenten

Voor hbo-studenten geldt in het algemeen dat ze niet zonder meer kunnen instromen in een universitaire master. Zij moeten een bewijs van toelating aanvragen bij het instellingsbestuur, aldus de wet. Het merendeel van de onderzochte opleidingen stelt aanvullende eisen aan hbo-studenten. Hbo-bachelors krijgen in vrijwel alle gevallen te maken met een schakelprogramma of premaster. Ze moeten deze volgen alvorens aan een universitaire master deel te kunnen nemen. De tijd en omvang van een schakelprogramma kan verschillen, dit is meestal afhankelijk van de geconstateerde deficiënties van deze studenten. In de meeste gevallen betreft het een schakelprogramma van een jaar, hoewel er ook schakelprogramma's van een half jaar zijn.

Selectie

Er vindt meestal geen selectie voor de premaster plaats als de hbo-studenten een verwant bachelordiploma hebben. De opleidingen zijn veelal op de hoogte van de vakken die in het hbo-programma worden aangeboden. Bij de groene universiteit volgen groene hbo-studenten geen premaster, soms wel een kort schakelprogramma dat tijdens de master

gevolgd kan worden (statistiek bijvoorbeeld). Vaak blijkt de premaster tegen te vallen of erg zwaar te zijn. Een derde tot de helft van de hbo-studenten haakt onderweg af. Twee van de bezochte opleidingen selecteerden de studenten vooraf en hebben nauwelijks uitval onderweg. De inspectie is van oordeel dat enige vorm van selectie vooraf gewenst is om dat voorkomen dat hbo-studenten een tijd 'voor niets' aan de universiteit doorbrengen.

Samenwerkingsafspraken hbo-wo

Er zijn universiteiten die overeenkomsten sluiten met hogescholen en doorstroomprogramma's ontwikkelen die (gedeeltelijk) tijdens de hbo-bacheloropleiding plaatsvinden. Veel wo-opleidingen hebben inmiddels concrete stappen ondernomen om in samenwerking met hbo-opleidingen de doorstroom van hbo-abituriënten naar een wo-masteropleiding te regelen. De inspectie heeft gezien dat daar waar de samenwerking werkelijk op gang komt, de voorbeelden bemoedigend zijn maar ook dat de realisatie van de samenwerking in de praktijk nog niet altijd soepel verloopt. De inspectie is in algemene zin wel voorstander van dit soort afspraken omdat ze de efficiëntie en doorstroom in het onderwijs bevorderen.

2.4 Eisen voor buitenlandse studenten

De belangrijkste eisen voor de toelating van studenten uit het buitenland zijn een vergelijkbaar bachelordiploma, voldoende kennis van de Engelse taal om de opleiding met succes te kunnen volgen, vaak een gemiddelde score van 70-75%, een verplichte motivatiebrief en soms aanbevelingsbrieven. Het bezitten van voldoende taalkennis wordt getoetst op basis van de daarvoor gangbare kwalificaties (een IELTS-test (minimaal 6,5) of een TOEFL-test).

We zien in de praktijk dat de eis met betrekking tot de beheersing van het Engels strikt wordt toegepast. Bij deze studenten wordt er kritischer gekeken naar het dossier omdat de gevolgen bij uitval groter zijn dan bij Nederlandse studenten. Voor deze studenten is er geen premaster.

2.5 Conclusie

Op basis van de resultaten van de websiteanalyse en de gesprekken met betrokkenen in de instellingen concludeert de inspectie dat de toelatingseisen en voorwaarden op grond waarvan diverse groepen studenten tot de wetenschappelijke masteropleiding worden toegelaten, voldoende transparant zijn. Van studenten voor wie de masteropleiding aangewezen is als aansluitend op de bacheloropleiding, wordt een graad van de desbetreffende bacheloropleiding geëist. Aan bachelorstudenten met andere vooropleidingen worden eisen gesteld die overeenkomen met de kennis, inzicht en vaardigheden die opgedaan (kunnen) zijn tijdens de geëigende wo-bacheloropleiding.

Het verbaast de inspectie dat soortgelijke masters per universiteit andere eisen stellen. De eisen zijn meestal afgeleid van de voorafgaande bacheloropleiding. Slechts in beperkte mate worden zij vanuit de master geformuleerd. Nog te weinig wordt de masteropleiding als zelfstandige opleiding gezien.

3 Toelatingsprocedure en voorlichting

Naast de transparantie van toelatingseisen is het voor de invoering van de harde knip van belang dat ook de toelatingsprocedure tot de master duidelijk is omschreven, zodat studenten weten waar zij aan toe zijn. Ook is het van belang dat de procedure voor toelating in de praktijk zorgvuldig en correct wordt uitgevoerd.

Norm

Een heldere procedure houdt in dat bekend is wat studenten moeten doen om toegelaten te worden. Dat komt erop neer dat zij moeten weten welke documenten zij in hun dossier moeten opnemen. Ook moet duidelijk zijn wie de beslissing neemt over de toelating en op welke gronden de beslissing genomen wordt. Verder zijn termijnen van belang: de inschrijfdatum, maar ook de tijd waarbinnen een reactie verwacht mag worden.

Webanalyse en praktijkstudie

De websites van opleidingen leveren informatie over de stappen die studenten moeten volgen voor de toelating. De procedure is verschillend voor eigen studenten en studenten van buiten. Over het algemeen is het de studenten duidelijk wat zij moeten doen om toegelaten te worden. De toelating is een zaak van de examen- of toelatingscommissies. Soms spelen studieadviseurs een actieve rol.

De meer specifieke en kleinschalige opleidingen gaan studentgericht te werk bij de toelating dan de meer algemene opleidingen die veel studenten trekken. Deze zijn strenger in hun toelatingsbeleid en passen de regels strenger toe.

De mate waarin hbo-studenten welkom zijn, verschilt van opleiding tot opleiding. Bij sommige is het de gewoonste zaak van de wereld en vormen ze een substantieel deel van de masterpopulatie, andere zien ze liever niet. Dat eerste geldt voor de meer specifieke masteropleidingen die zich zelfstandig profileren en ook veel buitenlandse studenten ontvangen.

Inschrijfdatum en reactietijd

Op de websites worden wel deadlines voor inschrijving genoemd, maar zelden of nooit wordt vermeld binnen hoeveel tijd een reactie mag worden verwacht. In de praktijk bleek dat de reactie na 2 à 6 weken bekend werd. Voor studenten bleek dit meestal geen punt te zijn omdat voor hen het belangrijkste is dat ze op tijd kunnen instromen. Desalniettemin is de inspectie van mening dat als aan studenten wordt gevraagd zich te houden aan de voorgeschreven deadlines, opleidingen ook openheid moeten betrachten over hun eigen reactietermijnen.

Instroommoment

De studenten konden meestal op het door hen gewenste moment instromen. In twee gevallen moesten studenten een half jaar wachten. Belangrijk bij het tijdig instromen is dat docenten op tijd tentamens nakijken. Bij een technische faculteit bleek dit problemen op te leveren, zeker als de harde knip wordt ingevoerd. De uitslagen van de herkansing van augustus waren niet bekend bij de start van het collegejaar. Een

andere technische faculteit (van dezelfde universiteit) kende dit probleem niet.

Centraal en decentraal

De procedures op centraal en decentraal niveau blijken in de praktijk soms niet goed op elkaar aan te sluiten. De toelating kent meestal een centraal gedeelte (eerste check van het dossier en de inschrijving) en een decentraal gedeelte dat op faculteits- of opleidingsniveau gebeurt. Het centrale, digitale, gedeelte vertoont in sommige gevallen nog kinderziektes. Het centrale gedeelte neemt doorgaans ook vrij veel tijd in beslag, dit tot ergernis van de opleiding zelf die veel sneller de aanvraag behandelt, zo bleek bij een universiteit. Daarnaast realiseren studenten zich niet dat het om twee verschillende trajecten gaat: de toelating en de inschrijving. Dat is voor hen ook niet relevant. Voor hen is het één geheel. Hieronder wordt beschreven hoe de procedure verloopt voor verschillende groepen studenten en vervolgens wordt nader ingegaan op de werkwijze van toelatingsorganen en de voorlichting.

Toelating of selectie

Hoewel de toelatingsprocedure selectieve momenten bevat (assessment, gemiddeld cijfer) is er geen sprake van selectie in de gebruikelijke zin. Die geldt bijvoorbeeld wel voor de research-master. Bij de toelating gaat het erom of de student aan alle eisen voldoet. Is dat zo dan wordt hij of zij zonder meer toegelaten. Bij sommige opleidingen, vooral de hele grote, is er wel behoefte aan een meer selectieve toelating. Die zou dan ook moeten gelden voor de doorstroomstudenten. Er is een ontwikkeling gaande in de richting van selectie voor iedereen, ook voor de doorstroomstudenten. Die zouden dan niet meer als aparte categorie worden behandeld. Dit bevordert een juiste keuze en de verzelfstandiging van de master.

3.1 Toelatingsprocedure voor de aansluitende master

Vanuit de eigen universiteit is er, conform de wettelijke regeling, altijd één masteropleiding die rechtstreeks aansluit op één bacheloropleiding. De toelatingsprocedure voor de aansluitende master wordt over het algemeen door alle opleidingen helder naar de studenten gecommuniceerd. De procedure voor kandidaten die over het geëigende bachelordiploma voor een aansluitende master beschikken is betrekkelijk eenvoudig. Deze kandidaten worden zonder meer ingeschreven in de aansluitende masteropleiding, als zij in het bezit zijn van een graad van de desbetreffende bacheloropleiding. Kandidaten die nog niet in het bezit zijn van het bachelordiploma kunnen, als de opleiding een 'zachte-knipregeling' heeft, onder bepaalde in het OER vastgelegde voorwaarden, starten met de masteropleiding. De voorwaarden waaronder de voorlopige toelating mogelijk is, betreffen eisen over het totaal aantal ECTS-punten (European Credit Transfer System) dat nog mag ontbreken, eisen over het soort vakken dat in ieder geval behaald moet zijn en eisen over de termijn waarbinnen de ontbrekende vakken of ECTS-punten moeten zijn behaald. Deze kandidaten ontvangen een voorlopig bewijs van toelating, als zij de desbetreffende bachelorgraad nog niet hebben behaald. Indien zij niet aan de voorwaarden voldoen, vervalt de voorlopige toelating tot de masteropleiding. De doorstroomstudenten met wie de inspectie sprak, hadden over het algemeen nauwelijks klachten over de toelatingsprocedure.

3.2 Toelatingsprocedure voor de niet-aansluitende master

De procedures voor de studenten met andere vooropleidingen zijn verschillend, maar over het algemeen is het voor deze niet-aansluitende bachelorstudenten duidelijk wat zij moeten doen om toegelaten te worden. Alle onderzochte sites bieden informatie over de toelatingsprocedure voor specifieke instroomgroepen. Voor de niet-aansluitende master uiteraard uitgebreider en specifiek (bij internationaal georiënteerde opleidingen vaak ook in het Engels) dan bij de aansluitende master.

De procedure voor kandidaten die niet van de geëigende bacheloropleiding komen, verloopt over het algemeen in een aantal stappen. Eerst wordt bepaald of de deficiënties van deze kandidaten binnen een redelijke termijn weg te werken zijn. De toelatingsorganen of studieadviseurs stellen dit vast aan de hand van de mate van verwantschap van de genoten vooropleiding. Als aanvulling op het schriftelijk bewijs van de opleiding(en) die de kandidaat heeft voltooid, kan de commissie (examencommissie of toelatingscommissie) besluiten om bepaalde kennis en vaardigheden binnen of buiten de universiteit door deskundigen te laten testen. De commissie betreft bij haar onderzoek vaak ook de motivatie en ambitie van de kandidaat met betrekking tot het desbetreffende programma, alsmede de kennis van de kandidaat van de taal waarin het onderwijs van het programma wordt verzorgd. Bij twijfel of onduidelijkheden wordt nadere informatie gevraagd of wordt de student uitgenodigd voor een gesprek. Het komt ook voor dat studenten, nadat de toets van de vooropleiding heeft plaatsgevonden, doorgaan in een selectieprocedure. Deze selectie gebeurt aan de hand van cijfers of door middel van testen, assessments of specifieke opdrachten.

Premasterassessment

Een van de bezochte universiteiten hanteert een assessment bij de toelating. Het premasterassessment is een toelatingstest voor hbo-bachelors die een masteropleiding willen volgen. Door het afleggen van het premasterassessment krijgt de student zicht op de eigen capaciteiten. Daarnaast krijgt de student een beeld van de competenties en vaardigheden die nodig zijn om een master met succes af te ronden. Het is de inspectie gebleken dat de rol van het premasterassessment voor hbo-instromers niet transparant is: deelname is wel verplicht, maar de uitslag is niet altijd bindend. Waar het bij de ene opleiding als bindend wordt beschouwd, heeft de uitslag bij de andere opleiding geen consequenties voor toelating. De uitslag van het premasterassessment wordt daar als diagnostisch instrument gebruikt. Vertegenwoordigers van de opleidingen laten weten dat voor deze aanpak is gekozen omdat er twijfel is over de voorspellende waarde van het instrument. Anderzijds geven de studenten aan dat ze niet weten waar ze aan toe zijn en het was voor hen onduidelijk hoe ze zich konden voorbereiden. Bovendien vinden studenten het vreemd dat het assessment niet (op alle onderdelen) bindend is. De inspectie is van mening dat instellingen duidelijker moeten communiceren welke rol de uitslag van het premasterassessment speelt bij de beoordeling van de geschiktheid van de kandidaat voor de masteropleiding.

3.3 Toelatingsprocedure voor buitenlandse studenten

Het toelatingsonderzoek bij studenten met een bachelordiploma uit het buitenland vindt plaats op basis van de beoordeling van de vooropleiding, te weten het niveau van de opleiding en de inhoudelijke verwantschap met de Nederlandse wo-masteropleiding. Als er onduidelijkheid bestaat over de aard of inhoud van de opleiding, wordt de hulp van de NUFFIC ingeroepen. Daarnaast wordt de beheersing van de Engelse taal getoetst. De toelating van studenten met een buitenlands diploma wordt doorgaans centraal geregeld. Opleidingen steken veel tijd in de toelating van buitenlandse studenten: het betreft meestal arbeidsintensieve toelatingsprocedures op maat. De studenten uit het buitenland die de inspectie heeft gesproken waren zonder uitzondering zeer tevreden over de begeleiding vanuit de faculteit of opleiding. Er is veel begrip voor hun situatie, ze worden wegwijs gemaakt en er worden maatwerkoplossingen gezocht. Ze hebben het gevoel dat er echt iemand 'over hen gaat'.

3.4 Werkwijze toelatingsorganen

Op de sites wordt over het algemeen aangegeven uit welke stappen het toelatingsonderzoek bestaat, welke documenten er moeten worden opgestuurd en wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van de procedure. Uit onze analyse van de sites blijkt echter dat bij ruim 80 procent van de geselecteerde opleidingen de website onvoldoende inzichtelijk maakt hoe de toelatingsorganen (examencommissie of toelatingscommissie) tot besluitvorming komen. Het is bovendien opmerkelijk dat bijna 90 procent van de onderzochte websites melding maakt van vastgestelde deadlines waar kandidaten zich aan moeten houden, terwijl slechts zo'n 6 procent openheid betracht over de eigen reactietermijnen. Studenten wordt dus gevraagd zich te houden aan de voorgeschreven deadlines maar tasten vaak volledig in het duister als het gaat over wanneer ze een reactie kunnen verwachten.

De praktijk laat zien dat de verantwoordelijkheid van de toelating ligt bij de examen- of toelatingscommissies en dat doorgaans de volgende werkwijze wordt gehanteerd: nadat op centraal niveau de volledigheid van het dossier is gecontroleerd wordt het complete dossier voorgelegd aan het ambtelijk secretariaat en/of de studieadviseur, die meestal een actieve rol vervult in het geheel. De studieadviseur beoordeelt het dossier (in eerste instantie aan de hand van de vakkenlijst) en schrijft een preadvies voor de examen- of toelatingscommissie. Het lid van de commissie doet een inhoudelijke check van het dossier, hoofdzakelijk op basis van de vakkenlijst en de omvang van de vakken in ECTS. Meestal wordt het preadvies van de studieadviseur overgenomen door de commissie. Als dit niet het geval is dan volgt een gesprek tussen het desbetreffende lid van de toelatingscommissie en de studieadviseur. Bij verschillende opleidingen zijn specifieke beleidsregels opgesteld voor de toelating van bepaalde groepen studenten. Het ambtelijk secretariaat is in deze gevallen vaak gemandateerd om deze studenten toe te laten tot de master of premaster. De besluiten worden schriftelijk (per brief of mail) aan studenten medegedeeld.

3.5 Voorlichting

De inspectie heeft gezien dat de voorlichting over de toelating tot de master over het algemeen goed is geregeld en is afgestemd op de verschillende potentiële instroomgroepen. Er wordt bovendien gebruik gemaakt van diverse activiteiten om de masters onder de aandacht te brengen.

Als het gaat om de voorlichting over de toelating tot de masteropleidingen dan zien we dat de onderzochte opleidingen gebruik maken van een breed scala aan voorlichtingsactiviteiten variërend van voorlichtingsbijeenkomsten en informatieve websites, tot 'meeloopdagen' en het interviewen van masterstudenten. De websites van opleidingen leveren informatie over de stappen die studenten moeten volgen voor de toelating: bij de één wat uitgebreider en specifieker dan de ander. In de meeste gevallen is er sprake van een contactpersoon waarbij telefonisch of via de mail aanvullende informatie kan worden opgevraagd. Elke universiteit organiseert bovendien één of meer voorlichtingsbijeenkomsten (masterdag/masterweek) voor de aankomende masterstudent. Verder zijn er vaak aparte brochures aan te vragen of te downloaden via de site. Bij 'meeloopdagen' wordt een aankomende student rondgeleid door een masterstudent en ervaart alvast hoe het is om een bepaalde masteropleiding te doen. Ook wordt soms de mogelijkheid geboden om met alumni in contact te treden.

Uit de gesprekken met de studenten blijkt dat ze over het algemeen positief zijn over de voorlichting: ze hebben waardering voor de informatie op de websites van de opleidingen en de persoonlijke voorlichting op maat.

3.6 Conclusie

De toelatingsprocedure tot de master laat een gevarieerd beeld zien. De inspectie is van oordeel dat de procedure naar behoren wordt uitgevoerd en dat de benodigde transparantie voldoende tot stand komt. De mate waarin de opleidingen de toelatingsprocedure op de website hebben vastgelegd verschilt en is soms zelfs summier, maar toch nog voldoende transparant. De uitvoeringspraktijk laat zien dat de procedures voor de studenten met andere vooropleidingen verschillend zijn, maar over het algemeen is het de studenten duidelijk wat zij moeten doen om toegelaten te worden. Het is de inspectie gebleken dat de buitenlandse studenten veel waardering hebben voor de ondersteuning die zij krijgen. Over het algemeen kon de inspectie constateren dat de toelatings- of examencommissie studentgericht te werk gaat en bereid is naar maatwerkoplossingen te zoeken. De inspectie heeft nauwelijks geluiden gehoord over onvolkomenheden of rechtsongelijkheid in de uitvoering van de toelatingsprocedure.

De inspectie is van mening dat de snelheid van afhandeling van de toelatingsprocedure in sommige gevallen kan worden verhoogd als er een betere interne afstemming plaatsvindt tussen het centraal en decentraal niveau. Het is de inspectie verder gebleken dat er zich nog enkele zaken voordoen die aandacht verdienen als de harde knip wordt ingevoerd. Uitslagen van herkansingen moeten bijvoorbeeld op tijd bekend zijn, zodat studenten op het juiste moment kunnen instromen in de master. Naast een uiterste inschrijfdatum zouden opleidingen ook een reactietermijn moeten vermelden.

Nu nog is de toelating grotendeels een procedure waarbij het gaat om volledigheid van het dossier. Mocht de trend van een selectieve toelating

zich doorzetten, dan is het van belang goed duidelijk te maken op welke gronden de beslissing tot toelating genomen wordt.

4 Op weg naar een zelfstandige master

4.1 Startcompetenties voor de master

Opleidingen bepalen de toelatingseisen voor studenten voor wie de masteropleiding geen aansluitende vervolgopleiding is, veelal in relatie tot de genoten vooropleiding. De eisen die gesteld worden aan studenten die voor een niet-aansluitende master kiezen zijn verschillend en toegesneden op de diverse vooropleidingen. Zij kijken dus terug.

De voormalige minister van OCW gaf eerder aan belangrijk te vinden dat instellingen de toelatingseisen voor de master niet zonder meer baseren op de in voorgaand onderwijs gevolgde vakken, maar op de noodzakelijke kennis en vaardigheden die een student moet hebben om de mastertitel te kunnen behalen. In de praktijk blijkt dat ruim de helft van de opleidingen deze aanbeveling nog niet heeft opgepakt. Bij meer dan de helft van de opleidingen in de websearch, evenals bij de bezochte opleidingen, zijn de eisen voornamelijk afgeleid van de inhoud van de wo-bacheloropleiding waarop de master aansluit. Deze opleidingen zien de eigen bachelor in feite als de beste vooropleiding voor de master. De meer traditionele opleidingen zien echter wel een toename in mobiliteit tussen bachelor en master; een teken dat de masteropleiding als eigenstandig wordt gezien door studenten en dat zij een bewuste keus maken.

In het onderzoek zijn wel enkele 'good practices' naar voren gekomen. Een opleiding onderwijskunde werkt bij de toelating met een schema waarin de vereiste competenties helder zijn omschreven. Die competenties gelden voor alle instromende studenten, ongeacht hun vooropleiding. De instroom was daar heterogeen: pabo-studenten, studenten van andere opleidingen en eigen studenten. Het kostte zowel studenten als de toelatingscommissie vrij veel tijd met het competentieschema te werken, maar men is, terecht naar de mening van de inspectie, tevreden over deze werkwijze, die recht doet aan de master als zelfstandige opleiding.

Ook bij de toelating tot masteropleidingen van de groene universiteit wordt uitgegaan van hetgeen nodig is aan kennis en vaardigheden om de master met succes te volgen. Deze universiteit is gewend veel studenten uit het buitenland en uit het hbo toe te laten. Dit bevordert het verzelfstandigen van de bachelor- en masteropleiding.

Conclusie

De inspectie is van oordeel dat de toegankelijkheid van de masteropleiding voor studenten van andere wo-instellingen, uit het hbo of uit het buitenland kan verbeteren, wanneer inderdaad meer naar de startcompetenties gekeken wordt die de student nodig heeft om de master met succes te kunnen volgen en afronden.

4.2 Profilering

Wanneer masteropleidingen zich profileren ten opzichte van andere opleidingen, draagt dat bij aan de verzelfstandiging van de master. Uit de

websiteanalyse bleek dat profilering van het eigen masteraanbod nog geen gemeengoed is voor de opleidingen. Dat is opmerkelijk omdat opleidingen er zelf belang bij hebben studenten aan te trekken voor de masterfase en profilering de mogelijkheid biedt om de master als zelfstandige opleiding te positioneren. De inspectie ziet dat vooral internationaal georiënteerde masteropleidingen meer aan profilering doen, terwijl de meer Nederlands georiënteerde masters (bijvoorbeeld fiscaal recht) de bachelor en master vaak als een geheel zien.

Ook uit het praktijkonderzoek blijkt dat masteropleidingen niet bewust bezig zijn zich te profileren; dit wordt vooral gezien als een zaak voor het College van Bestuur. Het komt voor dat opleidingen zich niet realiseren hoe uniek zij zijn. De internationale studenten weten dat wel, van horen zeggen.

Conclusie

De inspectie is voorstander van een sterkere profilering van het 'eigene' van de masteropleiding om de mobiliteit en de keuzemogelijkheden van studenten te bevorderen en om een actueel en gevarieerd opleidingsaanbod te realiseren.

4.3 Harde knip

Het duidelijk markeren van de bachelor ten opzichte van de masteropleiding in de vorm van een harde knip (eerst je bachelor, dan je master) draagt bij aan de verzelfstandiging van de master.

Programma onder druk

Sommige opleidingen hanteren een harde knip voor iedereen, andere alleen voor studenten van buiten. Uit het praktijkonderzoek bleek dat de invoering van de harde knip negatieve gevolgen kan hebben voor het bachelorprogramma, in het bijzonder voor programma's met een belangrijke beroepscomponent. Het bachelorprogramma komt onder druk te staan en wordt zwaarder. Illustratief is het voorbeeld dat bij een instelling werd gegeven over de stage die normaal gesproken in het vierde jaar wordt doorlopen (bij een opleiding met beroepscomponent) nu in de bachelor moet plaatsvinden, waardoor er minder ruimte is voor vakken. Daarnaast moet het curriculum dusdanig van aard zijn dat het toewerkt naar een afronding binnen drie jaar. Invoering van de harde knip kan dus zorgen voor druk op de vakken en problemen met het curriculum omdat het bachelorprogramma compacter en minder flexibel wordt. Het zal niet meer mogelijk zijn alvast enkele mastervakken te volgen en daarmee de voortgang in de studie te bevorderen. Ook studeren in het buitenland wordt problematischer gezien de tijdsdruk. Ook komen nevenactiviteiten, zoals extra stages en bestuurswerk, in het gedrang. Bij een opleiding die de inspectie bezocht, vreesden niet alleen de studenten, maar ook de staf dat er veel minder ruimte zal zijn voor extracurriculaire activiteiten als bestuursfuncties.

Instroommomenten

Om studievertraging te voorkomen is het aanbieden van meerdere instroommomenten belangrijk. De webanalyse laat zien dat er slechts bij 30 procent van de geselecteerde masteropleidingen sprake is van meerdere instroommomenten. Het onderzoek toont verder aan dat bij een vijfde van de websites het aantal instroommomenten per opleiding nog onvoldoende transparant wordt gemaakt voor studenten.

In het praktijkonderzoek bleek dat enkele opleidingen een tweede instroommoment aanbieden. In één geval bood de opleiding, zoals het hoort, een volwaardig curriculum aan. Die keuze stond wel onder druk, aangezien dit hoge kosten met zich meebrengt (inzet docenten). Andere opleidingen lieten de instromers het masterprogramma in omgekeerde volgorde volgen (tweede semester voor het eerste) en probeerden de instromers op enkele punten snel bij te spijkeren.

Conclusie

De inspectie ziet de harde knip als een mogelijkheid de overgang van de bachelor naar master duidelijk te markeren. Zij tekent daarbij wel aan dat het invoeren van meerdere instroommomenten zonder meer geen oplossing is om studievertraging te voorkomen. Er dient een volwaardig curriculum te worden aangeboden. De inspectie constateert echter ook dat het aanbieden van een volwaardig curriculum op meerdere tijdstippen een lastige zaak is: het levert logistieke problemen op met betrekking tot bijvoorbeeld de beschikbaarheid van docenten en het heeft ook financiële consequenties. Bij de invoering van de harde knip zal de inspectie gedurende enkele jaren een monitor uitvoeren. Daarbij zullen de consequenties voor het bachelorprogramma een belangrijk punt van aandacht zijn, in het bijzonder de mogelijke verzwaring van het programma en het mogelijke verlies aan flexibiliteit. Ook de risico's van meerdere instroommomenten voor het curriculum zullen in de monitor onderzocht worden.

5 Aandachtspunten en vervolg

Op basis van de vermelde bevindingen in de voorafgaande hoofdstukken formuleert de inspectie een aantal aandachtspunten voor de instellingen en gaat zij in op het vervolg.

Aandachtspunten voor de instellingen

Op grond van het onderzoek heeft de inspectie een aantal aandachtspunten geformuleerd:

1. Praktische zaken

Het is zaak dat opleidingen, waar van toepassing, een aantal praktische zaken goed regelen met betrekking tot de toelating:

- *Resultaten van tentamens zijn binnen de vastgestelde termijn bekend.*
Uit de gesprekken kwam naar voren dat studenten soms te maken hebben gehad met problemen rondom het tijdig bekend maken van tentamenresultaten door docenten. Studenten vonden dit frustrerend omdat als cijfers niet op tijd worden ingeleverd bij de studentenadministratie dit tot problemen kan leiden bij de toelating tot de master. De inspectie is van oordeel dat tentamenresultaten tijdig bekend dienen te worden gemaakt zeker als er duidelijke afspraken zijn over de termijn waarop cijfers bekend zouden moeten worden gemaakt.
- *In de voorlichting op de websites wordt niet alleen een inschrijfdatum vermeld, maar ook een reactietermijn.*
De inspectie vindt het opmerkelijk dat kandidaten bij bijna 90 procent van de onderzochte opleidingen te maken krijgt met deadlines van inschrijving, maar slechts een zeer klein percentage (6 procent) van de opleidingen de student informeert over welke reactietermijnen er vanuit de toelatingscommissie worden gehanteerd. Uit oogpunt van transparantie voor de student is dit naar het oordeel van de inspectie voor verbetering vatbaar.
- *Op de website wordt informatie gegeven over doel en gebruik van de motivatiebrief.*
De motivatiebrief maakt voor studenten van elders vaak deel uit van het dossier dat zij moeten inleveren. Deze brief telde maar bij enkele van de bezochte opleidingen mee in de besluitvorming, bij de anderen niet of nauwelijks. Sommige studenten vonden het moeilijk zo'n brief te schrijven en tobden daar soms meerdere dagen over. De motivatiebrief kan een zinvol middel zijn in zoverre dat deze de student dwingt tot meer reflectie en een bewustere keus. De inspectie is van oordeel dat de opleidingen meer aanwijzingen moeten geven over de verlangde vorm en inhoud van de brief en het doel. Bovendien moeten zij duidelijk zijn over de rol van de motivatiebrief bij de toelating. Wanneer de motivatiebrief niet

in de besluitvorming wordt betrokken, zou deze eis achterwege gelaten moeten worden.

2. Selectie

Het dient duidelijk te zijn voor studenten wie op welke gronden de beslissing over de toelating neemt. Dit geldt in het bijzonder voor toelatingsprocedures die selectieve elementen bevatten, zoals een assessment. Mocht in de nabije toekomst selectie een belangrijkere rol gaan spelen bij de toelating, dan dienen opleidingen van te voren bekend te maken hoe zij de validiteit en de betrouwbaarheid van de selectie gaan borgen.

3. Profilering

Een duidelijke profilering biedt de mogelijkheid om de master als zelfstandige opleiding te positioneren, de mobiliteit van studenten te bevorderen en hun keuzemogelijkheden te vergroten. Opleidingen zouden moeten worden aangespoord om zich meer te profileren op basis van hun sterke punten, juist bij studenten die niet aan de eigen instelling studeren. Dit heeft niet alleen tot gevolg dat studenten worden gestimuleerd om zich te verdiepen in masterprogramma's van andere universiteiten, maar ook dat zij de keuze voor hun master bewuster zullen maken.

4. Good practices

Het verbaast de inspectie dat opleidingen over het algemeen 'in zichzelf gekeerd' zijn: wat bij andere opleidingen van de eigen en andere universiteiten gebeurt is meestal geen punt van aandacht. De inspectie beveelt opleidingen aan ervaringen, ideeën en 'good practices' met elkaar uit te wisselen. De VSNU kan daarbij een coördinerende rol vervullen.

Vervolg

In overleg tussen koepels en de minister is in 2009 afgesproken een monitor uit te voeren naar de invoering van de harde knip. De inspectie zal deze monitor uitvoeren vanaf de invoering van de harde knip, naar verwachting in 2011. In de monitor zullen de vorderingen worden bijgehouden op het punt van *mobiliteit* en *profilering*. Daarnaast zal de inspectie de aandachtspunten en risico's die in het onderzoek naar transparantie van eisen en procedures naar voren zijn gekomen blijven onderzoeken. Het betreft:

- instroommomenten en volwaardig curriculum;
- herkansingen (resultaten op tijd bekend);
- studievertraging;
- toelating en selectie;
- consequenties bachelorprogramma.

De manier waarop de inspectie dit gaat aanpakken zal in het najaar van 2010 met betrokkenen besproken worden. Daarbij zal zeker gebruik gemaakt worden van *good* en *bad practices*. Al eerder heeft overleg plaatsgevonden (december 2009) over de onderwerpen die in de monitor aan bod komen. Daarover is overeenstemming bereikt (zie bijlage V).

BIJLAGE I De wet

Artikel 7.13.

Onderwijs- en examenregeling

3. In de onderwijs- en examenregeling wordt met het oog op de doorstroming van personen aan wie een graad als bedoeld in artikel 7.10a, eerste lid, is verleend, voor elke bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs of in een voorkomend geval voor een afstudeerrichting binnen een bacheloropleiding ten minste een masteropleiding aangewezen die aansluit op die bacheloropleiding of die afstudeerrichting.

Artikel 7.30a.

Toelatingseisen aansluitende masteropleidingen in het wetenschappelijk onderwijs

1. Voor de inschrijving voor een masteropleiding in het wetenschappelijk onderwijs die in relatie tot een bacheloropleiding is aangewezen op grond van artikel 7.13, derde lid, geldt als toelatingseis dat aan betrokkene een graad als bedoeld in artikel 7.10a, eerste lid, is verleend, van de desbetreffende bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs aan dezelfde instelling. Indien op grond van de in de eerste volzin genoemde bepaling een afstudeerrichting is aangewezen, geldt in afwijking van de eerste volzin als toelatingseis voor een in die volzin bedoelde masteropleiding dat aan betrokkene een graad als bedoeld in artikel 7.10a, eerste lid, is verleend die betrekking heeft op die afstudeerrichting. In afwijking van de eerste volzin kan het instellingsbestuur besluiten dat degene die voor een bacheloropleiding als bedoeld in die volzin is ingeschreven, toch wordt ingeschreven voor een masteropleiding als bedoeld in die volzin onder de voorwaarde dat is voldaan aan bij de onderwijs- en examenregeling van de desbetreffende masteropleiding te stellen eisen.

2. Het eerste lid heeft ook betrekking op een masteropleiding als bedoeld in artikel 7.13, vierde lid, tweede volzin.

3. Voor de inschrijving voor een opleiding als bedoeld in het eerste en tweede lid van personen aan wie geen graad als bedoeld in het eerste lid is verleend, geldt als toelatingseis het bezit van een bewijs van toelating voor die opleiding. Het instellingsbestuur verstrekt desgevraagd een bewijs van toelating, indien:
a. de betrokkene voldoet aan de door het instellingsbestuur voor de opleiding vast te stellen eisen, en b. voor zover het instellingsbestuur het aantal ten hoogste voor de opleiding in te schrijven personen heeft vastgesteld, dat aantal niet wordt overschreden. De onder a bedoelde eisen worden opgenomen in de onderwijs- en examenregeling. Deze komen overeen met de kwaliteiten op het gebied van kennis, inzicht en vaardigheden die moeten zijn verworven bij beëindiging van de bacheloropleiding, bedoeld in het eerste en tweede lid.

4. Artikel 7.27 is van overeenkomstige toepassing.

5. Het bewijs van toelating, bedoeld in het derde lid, heeft betrekking op het studiejaar dat gelegen is na het studiejaar waarin de aanvraag voor dat bewijs is ingediend, tenzij het instellingsbestuur anders beslist.

Artikel 7.30b.

Toelatingseisen overige masteropleidingen

1. Voor de inschrijving voor een andere masteropleiding in het wetenschappelijk onderwijs dan die, bedoeld in artikel 7.30a, eerste en tweede lid, of voor een masteropleiding in het hoger beroepsonderwijs geldt als toelatingseis het bezit van een bewijs van toelating voor die opleiding. Artikel 7.30a, derde lid, tweede volzin, is van toepassing. De door het instellingsbestuur vast te stellen eisen worden opgenomen in de onderwijs- en examenregeling. Deze eisen hebben uitsluitend

betrekking op kennis, inzicht en vaardigheden die kunnen zijn verworven bij beëindiging van een bacheloropleiding.

2. Artikel 7.30a, vijfde lid, is van toepassing.

Artikel 7.30c.

Wegnemen tekortkoming bij niet voldoen aan toelatingseisen

Indien de betrokkene niet voldoet aan de toelatingseisen, bedoeld in de artikelen 7.30a en 7.30b, en van hem redelijkerwijs kan worden verwacht dat hij daaraan binnen een redelijke termijn alsnog kan voldoen, wordt hem de mogelijkheid geboden, de tekortkoming weg te nemen en alsnog aan de toelatingseisen te voldoen.

Artikel 7.57i.

Ondersteuning ter bevordering van goede doorstroming van hoger beroepsonderwijs naar een masteropleiding in het wetenschappelijk onderwijs

De onderwijs- en examenregelingen van de betreffende hogescholen en universiteiten regelen de wijze waarop aan degene die met goed gevolg het afsluitend examen, verbonden aan een verwante bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs heeft afgelegd, door het instellingsbestuur ondersteuning wordt geboden ter bevordering van een goede doorstroming naar een verwante masteropleiding in het wetenschappelijk onderwijs.

BIJLAGE II Criteria transparantie toelating tot de Master

	criterium	Bijzonderheden/vermeldenswaard	Wijze van scoren
1	Opleidingsspecifieke eisen/selectiecriteria zijn beschreven	Selectie op basis van toets, interview, motivatiebrief Bijvoorbeeld door minor	Ja/nee (1/0)
	Opleidingseis = Bachelor		Ja/nee
	Benodigde competenties eerst vanuit master beschreven (speciaal voor niet-doorstroom)		Ja/nee
	Voorsorteren in bachelor		Ja/nee
2	Informatie voor verschillende groepen		Ja/nee
	doorstroom		Ja/nee
	buitenland		Ja/nee
	andere universiteit		Ja/nee
	hbo	Premaster?	Ja/nee
3	voorlichting		Ja/nee
	Masterdag/-week		Ja/nee
	brochure		Ja/nee
	Persoon, tel.nr.		Ja/nee
	Anders, namelijk		
4	toelatingsprocedure is beschreven	Nb valt vaak samen met aanmelden	Ja/nee
	generiek		Ja/nee
	Specifiek voor opleiding		Ja/nee
	instroommoment		1,2 of 3 (niet duidelijk)
	Uiterste inschrijfdatum		Ja/nee
	Termijn reactie van universiteit		Ja/nee
5	Werkwijze toelatingscommissie	Waar wordt op gelet?	Ja/nee
Extra			
6	gebruiksgemak	Overzichtelijke site, weinig doorklikken, formulieren direct toegankelijk etc.,	o/v/g 3punts
7	studentperspectief	Richt zich tot student/ vanuit aanbod beschreven/ begrijpelijk	o/v/g- 3punts
8	beroepsperspectief	Informatie hierover?	Ja/nee
9	profilering	Onderscheidt opleiding zich t.o.v. anderen?	Ja/nee

BIJLAGE III Gespreksleidraad studenten

Vragen aan masterstudenten

1. De keuze, hoe kwam die tot stand?

- 1.1. Oriënterend/ stond van te voren vast? (kwantificeren)
- 1.2. Informatiebronnen? (site, studieadviseur etc.)
- 1.3. Criteria, overwegingen? (ook de inhoud van de opleiding? Hier beter dan daar, of minder strenge eisen?)
- 1.4. Voorlichtingsactiviteiten? Welke?
- 1.5. Heb je in je bachelor al rekening gehouden met de master? (bv door minor)
- 1.6. Waren er beperkingen bij je keus, heb je je keus (moeten) herzien, waarom? (bv instroommoment, eisen)

2. De toelating, hoe verliep dat proces? (nb verschil doorstroom en anderen)

- 2.1. Was het van te voren duidelijk aan welke eisen je moest voldoen en hoe de procedure zou verlopen?
- 2.2. Moeten studenten al in de bachelor rekening houden met hun keuze?
- 2.3. Verliep de procedure naar verwachting en werden de eisen strikt toegepast?
- 2.4. Heb je je gehouden aan de inschrijfdatum? (kwantificeren)
- 2.5. Wat heb je van te voren opgestuurd? (kwestie van documenten verzamelen?)
- 2.6. In geval van extra zaken? Motivatiebrief, toets, intakegesprek? In geval van selectie: waarop werd je beoordeeld? Wist je dat van te voren? Was de selectie transparant, eerlijk?
- 2.7. Wanneer kreeg je te horen of je was toegelaten? Wist je op welke termijn je te horen zou krijgen of je werd toegelaten?
- 2.8. Sloot de masteropleiding in tijd aan op de bacheloropleiding? (geen studievertraging?)
- 2.9. Waren er logistieke problemen? (nog geen uitslag van tentamen, wachten op herkansingen)

3. De masteropleiding, terugkijkend.

- 3.1. Heb je een goede keus gemaakt, achteraf gezien?
- 3.2. Wist je wat je te wachten stond? (moeilijker, makkelijker)
- 3.3. Had je je bachelor helemaal voltooid, toen je begon? Hoeveel ects nog te gaan? Deadline?
- 3.4. Wat vinden jullie van de samenstelling van de groep? Heel verschillend in kennis en vaardigheden of juist van gelijk niveau?
- 3.5. Zijn jullie allemaal tegelijk begonnen?

4. Overgang van bachelor naar master

- 4.1. Zijn jullie tegen problemen aangelopen die we nog niet besproken hebben? Hebben jullie nog andere opmerkingen over dit onderwerp?

BIJLAGE IV Gespreksleidraad deskundigen

Vragen aan de masteropleiding

1. De masteropleiding, feiten

- 1.1. Aantal masterstudenten totaal:
- 1.2. Samenstelling van de groep (buitenland, hbo, van andere universiteit, van andere bachelor):
- 1.3. Aantallen voltijd/deeltijd/duaal:
- 1.4. Aantal instroommomenten (in geval van één, wordt er gewerkt aan meer?):
- 1.5. Welke voorlichtingsactiviteiten worden georganiseerd?
- 1.6. Welke rol speelt de studieadviseur bij de toelating?
- 1.7. Korte beschrijving premaster (inhoud, aantal ects, maatwerk, populatie)

2. De toelating, tot de master

- 2.1. Welke **eisen** worden gesteld? Gedifferentieerd naar verschillende groepen?
- 2.2. Worden de eisen strikt toegepast?
- 2.3. Komen de eisen overeen met soortgelijke opleidingen elders? Hoe kijkt u daar tegenaan?
- 2.4. Hoe verloopt de **toelatings**procedure?
- 2.5. Welk deel is centraal geregeld en welk deel neemt de opleiding op zich?
- 2.6. Wat wordt gedaan met de toegestuurde documenten? (bv motivatiebrief)
- 2.7. Is de uiterste inschrijfdatum bindend?
- 2.8. Vindt er een intakegesprek plaats? Is dat onderdeel van de toelating? (medebeslissend voor toelating)
- 2.9. Wie beslist over de toelating?
- 2.10. Op welke gronden wordt de beslissing genomen?
- 2.11. Binnen welke termijn krijgen de kandidaten uitslag?
- 2.12. Kan er studievertraging optreden omdat kandidaten lang moeten wachten tot het programma begint?
- 2.13. Doen zich logistieke problemen voor bij de toelating? (nog geen uitslag van tentamen, wachten op herkansingen)

3. De masteropleiding

- 3.1. Is er sprake van een harde knip, wordt die altijd toegepast of zijn er uitzonderingsgevallen?
- 3.2. In geval van zachte knip: worden er eisen gesteld? (punten, termijnen)
- 3.3. Is de groep heterogeen in kennis en vaardigheden? Zo ja, levert dat problemen op?
- 3.4. Kunt u spreken van een goed gemotiveerde groep studenten (die een goede keus hebben gemaakt)? Vallen er nog studenten uit in de masterfase?
- 3.5. Wil de masteropleiding zich onderscheiden van soortgelijke masters? Op welke wijze?

4. Overgang van bachelor naar master

- 4.1. Doen zich bij de overgang van bachelor naar master problemen voor die we nog niet besproken hebben?
- 4.2. Wat zijn de sterke punten van de toelating en de master in uw ogen?
- 4.3. Er gaan stemmen op de doorstroommaster af te schaffen. Hoe denkt u daarover?
- 4.4. Hoe denkt u over de verzelfstandiging van de master (selectie voor iedereen)?
- 4.5. Heeft u nog andere opmerkingen over dit onderwerp?

BIJLAGE V Onderwerpen monitor

thema	bijzonderheden	opmerkingen
1 instroommoment	Aantal. Tendens naar meer? Ervaringen met meer dan één. Belemmeringen voor meer dan één instroommoment. Volwaardig curriculum	
2 herkansingen	Uitslagtermijnen. Aantal herkansingen.	
3 uitvoeringspraktijk	Stand van zaken, update van deel twee onderzoek	
4 Besluitvorming toelatingscommissie	Welke eisen worden gesteld en op welke criteria besliste de commissie. Hoeveel mensen beoordelen een geval? Is het een kwestie van afvinken of zij er afwegingen? Hoe om te gaan met bv motivatiebrief. Op welke termijn krijgen studenten uitsluitel? Welk percentage wordt afgewezen, nazorg?	
5 Zorgvuldige invoering	Wat zou moeten en gaat het ook zo?	
6 Zelfstandige master of doorstroommaster	Visie van de instelling, opleiding. Profilering. Belemmeringen voor toegankelijkheid.	
7 Schrijnende gevallen	Komen ze voor, in welke mate en van welke aard? Hoe gaat de instelling ermee om? Bestuursfuncties? Structureel of incidenteel? Klachten hierover van studenten? Hardheidsclausule en uitvoering daarvan, rol examencommissie. Medezeggenschap. Vermelding in OER	
8 Onnodige studievertraging voorkomen	Standaard een beperkt aantal studiepunten voor minder relevante vakken? Good practices	
9 Mobiliteit	Welke groepen komen in de master? Verhouding doorstroommaster en andere groepen. Gelijkgestemde groep?	

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

2010-43
ISBN: 978-90-8503-226-7

Deze publicatie is te downloaden van www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | oktober 2010